

T.C
YARGITAY
HUKUK GENEL KURULU

ESAS NO : 2017/5-2025,
KARAR NO : 2018/ 1189
KARAR TARİHİ :13.06.2018

TAPU SİCİLİNİN TUTULMASINDAN DOLAYI DEVLETİN SORUMLULUĞUNDAN DOLAYI DEVLETİN SORUMLULUĞUNA DAYALI MADDİ TAZMİNAT İSTEMİNE İLİŞKİN AÇILAN DAVALAR İÇİN, 10 YILLIK GENEL ZAMAN AŞIMI SÜRESİNİN DEVLETİN SORUMLULUĞU İÇİN UYGULANMASI GEREKTİĞİ, TAPU İPTAL KARARININ KESİNLEŞTİĞİ TARİHTEN İTİBAREN 10 YILLIK SÜRENİN BAŞLAYACAĞI

Taraflar arasındaki “tazminat” davasından dolayı yapılan yargılama sonunda Samandağ Asliye Hukuk Mahkemesince davanın zamanaşımı nedeniyle reddine dair verilen 20.09.2011 gün ve 2008/636 E., 2011/504 K. sayılı karar, davacılar vekili tarafından temyiz edilmekle, Yargıtay 5. Hukuk Dairesinin 19.12.2012 gün ve 2012/19256 E., 2012/27445 K. sayılı kararı ile;

“...Dava, Türk Medeni Kanununun 1007. maddesinde düzenlenmiş bulunan tapu sicilinin tutulmasından dolayı devletin sorumluluğuna dayalı maddi tazminat istemine ilişkindir.

Mahkemece davanın zamanaşımı nedeniyle reddine karar verilmiş; hüküm, davacılar vekilince temyiz edilmiştir.

Dosyada bulunan belgelerden; Maliye Hazinesi tarafından açılan tapu iptali ve tescil davasında kıyı kenar çizgisi içinde kaldığı saptanarak dava konusu taşınmazın tapusunun iptaline karar verildiği, kararın Yargıtay denetiminden geçmeden 31.01.2008 tarihinde kesinleştiği, bunun üzerine davacının 01.12.2008 tarihinde BK 60. maddesinde öngörülen 10 yıllık genel zaman aşımı süresi içinde işbu davayı açtığı anlaşıldığından işin esasına girilerek hüküm kurulması gerekirken yazılı gerekçelerle davanın reddine karar verilmesi, Doğru görülmemiştir...”

gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

TEMYİZ EDEN: Davacılar vekili

HUKUK GENEL KURULU KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki belgeler okunduktan sonra gereği görüldü:

Dava, tapu kaydının mahkeme kararı ile iptal edilmesi nedeniyle uğranılan zararın 4721 sayılı TMK'nın 1007. maddesi uyarınca tazmini istemine ilişkindir.

Davacılar vekili, müvekkillerinin mülkiyetinde bulunan 1662 parsel sayılı taşınmazın tapu kaydının, kıyı kenar çizgisi içerisinde kaldığından bahisle Samandağ Asliye Hukuk Mahkemesinin 2004/394 E., 2006/83 K sayılı kararı ile taşınmaz maliklerine tazminat

ödenmeksizin iptaline karar verildiğini, ancak bu kararın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin malvarlığı haklarını güvence altına alan 1 numaralı ek protokolünün 1. maddesine aykırılık teşkil ettiğini ileri sürerek fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla şimdilik 126.500,00-TL tazminatın, tespit tarihi olan 10.10.2008 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalı Maliye Hazinesinden tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

Davacılar vekili 18.08.2011 harç tarihli ıslah dilekçesi ile fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 1662 parselin ağaç bedelleri ile birlikte 110.790,50-TL tazminatın tapu iptal tarihi olan 16.01.2007 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalı Maliye Hazinesinden tahsilini istemiştir.

Davalı Maliye Hazinesi vekili devletin hüküm ve tasarrufu altında olan yerlerin 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 43. maddesi ile 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 16. maddesinde düzenlendiğini, bu gibi yerlerin özel mülkiyete konu olamayacağını ve herkesin eşit olarak ve serbestçe yararlanmasına açık yerlerden olduğunu; dava konusu yerin de kıyı kenar çizgisi içerisinde kaldığını, dolayısıyla aynı hakka konu olamayan, bu nedenle alım ve satım konusu yapılamayan ve rayiç değeri olmayan yerler içerisinde bulunduğunu, kaldı ki davanın zamanaşımına uğradığını belirterek davanın reddinin gerektiğini savunmuştur. Mahkemece davanın tapu kaydının iptalinden kaynaklanan tazminat istemine ilişkin olduğu, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 1007. maddesi gereğince tapu sicillerinin tutulmasından doğan zararlardan devletin sorumlu olduğu, buradaki sorumluluğun kusur aramayan bir sorumluluk niteliğinde bulunduğu, yani tapu kaydının yanlış tutulması veya tapu işlemlerinde görevli olan kimselerin hukuka aykırı eylemleri nedeni ile güvenerek işlem yapan üçüncü kişilerin uğrayacakları zararlar nedeniyle devletin kusursuz sorumluluğunun olduğu, sorumluluğun esasının tapu kayıtlarının aleni olması ve bu kayıtlara güven duyulmasındaki zorunluluktan kaynaklandığı, buradaki zamanaşımının 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun (BK) haksız fiile ilişkin 60. maddesine tabi bulunduğu, buna göre zararın ve sorumlunun öğrenilmesinden itibaren 1 yıl ve her durumda zarara yol açan olay tarihinden itibaren 10 yıl içerisinde davanın açılmasının gerektiği, tapu sicilinin tutulmasında muhafızın hukuka aykırı işlemi ve bununla zararlı sonuç arasında nedensellik bağının varlığı gerekmekte ise de eylemin kusura dayanıp dayanmamasının bir öneminin bulunmadığı, bir başka anlatımla devletin sorumluluğunun kusursuz sorumluluk olduğunun unutulmamasının yerinde olacağı ve zararın tapu sicilinin tutulmasından doğmuş olmasının aranacağı, dolayısıyla bu maddeye dayanan sorumluluk nedeni ile Devlete karşı yöneltilecek dava için BK'nın 60. maddesindeki zamanaşımının uygulanacağı, BK'nın "İstihdam Edenlerin Mesuliyeti" başlıklı 55. maddesindeki düzenlemeye göre istihdam edenin sorumluluğunun da bir haksız fiil sorumluluğu türü olduğu, ancak burada sorumluluk için sadece kusur koşulunun aranmayacağı, aynı Kanunun "Müruru Zaman" başlığını taşıyan 60. maddesinin de haksız fiil nedeni ile doğan borçlarda zamanaşımı süresini düzenlediği, BK'nın 125. maddesinde ise "Bu kanunda başka suretle hüküm mevcut olmadığı takdirde, her dava on senelik müruru zamana tabidir." şeklinde bir hükmün yer aldığı, bu yasal çerçevede BK'nın 125. maddesinde belirtilen genel zamanaşımı süresinin başka hüküm bulunmadığı hallerde uygulanacağı sonucuna varıldığı, eldeki davada davalı Hazineye yüklenen sorumluluğun TMK'nın 1007. maddesi kapsamında tapu sicilinin tutulmasından doğan zararlarda devletin sorumluluğu kapsamında değerlendirilmesinde bir görüş ayrılığının bulunmadığı ve dosya kapsamından TMK'nın 1007. maddesinde belirtilen sorumluluğun bir haksız fiil sorumluluğu olduğu, bu nedenle haksız fiilden kaynaklanan sorumluluğun tabi olduğu ve BK'nın 60. maddesinde düzenlenen 1 ve 10 yıllık zamanaşımı sürelerinin geçerli bulunduğu, 15.03.1944 gün, 1943/13 E., 1944/8 K. sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında belirtildiği gibi, tapuda yapılan bir yanlışlığın başlı başına hukukî bir varlık ifade etmeyeceği, ancak neden olduğu zarar itibariyle hukukî bir varlık

kazanacağı, zarar doğmadıkça Hazinesinin sorumluluğunun olmayacağı ve tapu kaydının düzeltilmesi olanak içinde buldukça zarardan söz edilemeyeceği, eldeki davada zararın bulunduğu, bu itibarla Hazineye karşı tazminat davası açılabileceği, zararın ise tapu kaydının düzeltilmesi imkânının ortadan kalktığı, dolayısıyla somut olayda tapu kaydının iptali istemi ile Hazine tarafından açılan davanın kesinleştiği tarihte doğmuş olacağı, tazminat istemine dayanak teşkil eden Samandağ Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2004/394 E., 2006/83 K. sayılı kararının temyiz edilmeksizin 16.01.2007 tarihinde kesinleştiği, zararın doğduğu tarih olan 16.01.2007 tarihinden itibaren tazminat davasının açıldığı tarih olan 01.12.2008 tarihine geçen süre dikkate alındığında 1 yıllık zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle davanın zamanaşımı nedeniyle reddine karar verilmiştir.

Davacılar vekilinin temyizi üzerine hüküm Özel Dairece, yukarıda açıklanan gerekçelerle bozulmuştur.

Yerel Mahkemece dava konusu ile ilgili olarak benzer mahiyette olan ve aynı mahkemede görülen dosyalarının bir kısmının temyiz incelemesini yapan Yargıtay 4. Hukuk Dairesi kararlarında tapu sicilinin tutulmasından dolayı uğranılan zararın TMK'nın 1007. maddesi gereğince ödetilmesi istemine ilişkin davalarda zararın, kamu tüzel kişisi olan davalının suç sayılan bir eyleminden doğmadığının, bu durumda uygulanacak olan zamanaşımı süresinin bir yıl olduğunun ve (uzamış) ceza zamanaşımının uygulanmayacağı ifade edildiği; temyiz mercinin değişmesi ve inceleme yapma görevinin Yargıtay 1. Hukuk Dairesine geçmesinden sonra 1. Hukuk Dairesince TMK'nın 1007. maddesinden kaynaklanan sorumlulukta bu tür bir davanın taşınmaz mülkiyetinin yitirildiğinin kesinleşmesinden sonra açılabileceği ve mülkiyetin kaybedildiği tarih itibari ile değerinin tespitinin gerektiği, mülkiyetin yitirildiği iddiası ile açılan ve devletin sorumluluğunu gerektiren tazminat davalarında Hazinesin herhangi bir haksız fiiline ya da sebepsiz zenginleşmesine dayanılmadığı, bu nedenle dava süresinin hesaplanmasında BK'nın 125. maddesinde yer alan genel zamanaşımı süresinin esas alınmasının gerektiği ve davanın 10 yıllık zamanaşımı süresine tabi olacağı kabul edilerek kararların bozulduğu; temyiz mercinin yeniden değişmesi ve dava konusunun temyizen incelenmesi görevinin bu kez Yargıtay 5. Hukuk Dairesine verilmesi üzerine Özel Daire kararlarında TMK'nın 1007. maddesinde düzenlenen objektif sorumluluk hâlinin 818 sayılı BK'nın 41. ve devamı maddelerinde düzenlenen haksız fiil sorumluluğu ile ilgisi bulunmadığından aynı Kanunun 60. maddesindeki zamanaşımı kurallarının uygulanma imkânı olmadığı gibi TMK'nın 1007. maddesine dayanılarak açılan davalar için de ayrıca zamanaşımı süresi belirlenmediği, dolayısıyla 818 sayılı BK'nın 125. maddesindeki 10 yıllık genel zamanaşımı süresinin değerlendirilmesinin esas olduğu ve tapu kaydı mahkeme kararı ile iptal edilen taşınmazın zemininin ve üzerindeki yapıların dava tarihindeki değerinin belirlenmesinin ve faizin dava tarihinden itibaren başlatılması gerektiği hususunun vurgulandığı, somut olayda tapu iptal kararının 31.01.2008 tarihinde değil 16.01.2007 tarihinde kesinleştiği, buna göre kesinleşme tarihi itibari ile Yüksek Mahkemenin bu dosya kapsamında belirtmiş olduğu BK'nın 60. maddesindeki sürenin dolmuş bulunduğu, aynı ve benzer olaylar hakkında hiçbir yasal değişiklik olmadığı hâlde temyiz mercinin değişmesi üzerine Özel Daireler arasında oluşan görüş farklılıkları nedeni ile farklı hukuksal sonuçların ortaya çıktığı, bu durumun hak sahiplerinin mağduriyetine yol açtığı, kesinleşme tarihinin esas alınması üzerine ıslah hakkını kullanan davacıların Yargıtay'daki görüş değişikliği sonrasında dava tarihindeki değeri aynı dosya kapsamından talep edebilme imkânlarının kalmadığı ve fazlaya yönelik kısım için 10 yıllık zamanaşımı süresinin de dolmuş bulunduğu, bu hâli ile görüş farklılıklarının hak arama yeri olarak mahkemelere güvenen vatandaşların mağduriyetine yol açtığı, aynı şekilde zamanaşımı süresinin 1 yıl olduğundan bahisle verilen red kararlarının 4. Hukuk Dairesince onanmasına karşın diğer Dairelerce bozulmasının da vatandaşların benzer mahiyetteki dava

dosyaları arasında farklı hukuksal sonuçların doğmasına neden olduğu, ayrıca eldeki dava dosyasında tapu iptal kararının kesinleşme tarihinin 16.01.2007 olmasına karşın Özel Daire bozma kararında kesinleşme tarihinin 31.01.2008 olarak ele alındığı, yine bozma kararında BK'nın 60. maddesinde belirtilen zamanaşımı süresinin dolmadığının kabul edildiği, bu durumda doğru kesinleşme tarihi ve bozma kararında BK'nın 60. maddeye değinilen kısım birlikte ele alındığında 1 yıllık sürenin dolduğu belirtilerek direnme kararı verilmiştir.

Direnme kararı, davacılar vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık, somut olayda 818 sayılı BK'nın 60. maddesinde (6098 sayılı TBK'nın 72. maddesi) öngörülen ve haksız fiil sorumluluğunun tabi olduğu 1 ve 10 yıllık zamanaşımı sürelerinin mi yoksa aynı Kanununun 125. maddesinde (6098 sayılı TBK'nın 146. maddesi) yer alan 10 yıllık genel zamanaşımı süresinin mi uygulanmasının gerektiği, burada varılacak sonuca göre davanın zamanaşımına uğrayıp uğramadığı noktasında toplanmaktadır.

Mülkiyet hakkı gerek Anayasa ve yasalarla iç hukuk yönünden, gerekse Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve ek protokolleri ile kabul edilmiş temel haklardandır (Anayasa md. 35/1 AİHS ek protokol 1-1). 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 683. maddesinde de bir şeye malik olan kimsenin hukuk düzeninin sınırları içerisinde o şey üzerinde dilediği gibi kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkisi olarak belirtilmiş, malikin malını haksız olarak elinde bulunduran kimseye karşı istihkak davası açabileceği gibi her türlü haksız el atmanın önlenmesini de dava edebileceği hüküm altına alınmıştır. Bütün bunların yanında mülkiyet hakkı kamu yararının bulunduğu hâllerde sınırlandırılabilir ya da tamamen kaldırılabilir. Ancak bu sınırlandırma ya da kaldırma gerçekleştirilirken Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 90. maddesinin beşinci fıkrası ile iç hukukun üstünde sayılan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümleri gereğince Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından oluşturulan 30.05.2006 tarih ve 1262/02 sayılı kararda ifade edildiği üzere "...bir kişiyi mülkünden yoksun bırakan bir önlemin..." "...kamu yararına meşru bir amaç gütmeye gerektiği..." bu önlem alınırken "başvurulan yollar ve gerçekleştirilmesi amaçlanan hedef arasında makul bir denge olması gerektiği..." kişinin "...kişisel ve haddinden fazla yük taşımak zorunda kalması hâlinde gerekli dengenin kurulamayacağı..." açıktır. Bir başka ifadeyle kamu yararı ile mülkiyet hakkından kısmen veya tamamen yoksun bırakılan kişinin menfaati arasında makul, kabul edilebilir, hak ve adalet dengesini sağlayacak bir oranın kurulması esastır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), adil tatmine ilişkin 27.07.2008 gün ve 2003/35785 sayılı KÖKTEPE-TÜRKİYE davasıyla ilgili kararını 13.10.2009 tarihinde açıklamış olup, kararda başvuruların mülklerinden yargı kararıyla yoksun bırakıldıkları tespitine yer vermiş, mülkiyetten yoksun bırakma işlemine gerekçe olarak gösterilen tabiatın ve ormanların korunması amacının 1 No.'lu Ek Protokol'ün 1. maddesi anlamında kamu yararı kapsamına girdiğine dikkat çekmekle birlikte, mülkiyetten yoksun bırakma hâlinde, ihtilaf konusu tedbirin arzu edilen dengeye riayet edip etmediğinin ve başvurulara orantısız bir yük yükleyip yüklediğinin belirlenmesi için, iç hukukta öngörülen telafi yöntemlerinin dikkate alınması gerektiğini hatırlatmıştır. Bu çerçevede AİHM, mülkün değerine karşılık gelen makul bir meblağ ilgisine ödenmeden, mülkten mahrum bırakmanın aşırı bir müdahale teşkil edeceğini ifade etmiştir.

Devlet tarafından verilen, doğru esasa ve geçerli kayda dayalı mülkiyet hakkına değer verileceği kuşkusuzdur. Böyle bir yer özel mülkiyet kapsamından çıkarılarak kamu malı

niteliğini kazanmakla birlikte, kişinin ya da kişilerin söz konusu tapuya dayalı hakkının yukarıda ifade edildiği gibi hukuki güvenlik ilkesinin sonucu olarak korunması gerektiği muhakkaktır. Aksi düşünce tarzının, devletin verdiği tapunun geçersizliğini ileri sürerek hiçbir karşılık ödemeksizin iptalini istemesi, zamanında geçerli bir şekilde ve kayda dayalı olarak oluşturulan mülkiyet hakkı ile bağdaşmayacağı gibi kamu vicdanını yaralaması yanında hukuk devleti ilkesini de zedeleyen bir tutum olacaktır.

Devletin, tuttuğu tapu kayıtlarının eksik ya da hatalı olması nedeniyle sorumlu tutulması mülkiyet hakkının korunması için çok önemli bir unsurdur. İşte tam bu noktada Devletin sorumluluğuna ve bu sorumluluğun hukuktaki niteliği üzerinde kısaca durulmasında yarar vardır.

Sorumluluk hukukunun tarihsel gelişim süreci içerisinde, kusur sorumluluğundan kusursuz sorumluluğa uzayan bir yol izlenir. Kusur sorumluluğunda bir zararı başkasına tazmin ettirmek, ancak zarar onun kusurlu bir fiilinden doğmuş ise mümkündür (Tandoğan, H.: Türk Mes'uliyet Hukuku, Ankara 1967, s:89). Kusur sorumluluğunda "kusur", sorumluluğun ögesidir (Eren, F.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 22. Baskı, Ankara 2017, s. 594).

Diğer bir anlatımla tazminat yükümlülüğünü kusura dayandırmak, önceleri adalete uygun ve yeterli görülmekte iken, zarar olasılıklarını çoğaltan büyük sanayinin gelişmesi, üretim ve taşıt araçlarının makineleşmesi, yeni enerji kaynaklarının bulunması halkın büyük şehirlerde yoğunlaşması ile modern hayatta zarar olasılıklarının çoğalması, böylece teknik ilerleme ve ona bağlı tehlikelerin artması ile birlikte zarar görenlere etkili bir koruma sağlamaya elverişsiz ve dolayısıyla adaleti sağlama bakımından da yetersiz kalmaya başlamıştır.

Böylece sanayileşme ile birlikte doğan tehlikeler hukuk alanında da etkisini doğurmuş ve bir kimsenin kusurlu olmasa dahi kendisinin verdiği zarar nedeniyle tazmin sorumluluğunu, kısacası kusursuz sorumluluğu getirmiştir (Tandoğan, H.: Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, Ankara 1991, s.1-4).

Kusursuz sorumluluk, tapu siciline bağlı çıkarların ve aynı hakların yanlış tescil sonucu değişmesi ya da yitirilmesi ile bu haklardan yoksun kalınması temeline dayanır. Çünkü sicillerin doğru tutulmasını üstlenen ve taahhüt eden Devlet, gerçeğe aykırı ve dayanaksız kayıtlardan doğan zararları da ödemekle yükümlüdür.

Öğretide kusursuz sorumluluk hâlleri "olağan sebep sorumluluğu-tehlike sorumluluğu" gibi ikili ayırımı tabi tutulduğu gibi (Eren, s. 641 ve 693; Tandoğan, E.: Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk, Ankara, 1981, s: 22); "hakkaniyet sorumluluğu-nezaret ve ihtimam gösterme yükümünden doğan sorumluluk-tehlike sorumluluğu" şeklinde üçlü ayırım yapanlar da vardır (Tekinay /Akman /Burcuoğlu/ Altop:Tekinay Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, B.7, İstanbul 1993, s: 498).

Öte yandan, "objektif sorumluluk" üst başlığı altında kusursuz sorumluluk hâlleri olarak da düzenlemeler bulunmaktadır. Tehlike sorumluluğu, "terminolojide" "ağırlaştırılmış sebep sorumluluğu"; "ağırlaştırılmış objektif sorumluluk" olarak yer alır (KOÇHİSARLIOĞLU, C.: Objektif Sorumluluğun Genel Teorisi, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1984, s. 183). Diğer sorumluluk türlerinden farklı olarak kurtuluş beyyinesi (kanıtı) yasalarda bulunmamaktadır. Ancak, uygun illiyet bağıını kesen sebepler sorumluyu sorumluluktan kurtarır.

Taşınmazların tapu siciline kaydedilmesinde ve doğru sicillerin oluşturulmasında Devletin sorumluluğu o kadar önemlidir ki, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1007. maddesinde (743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m.917) "Tapu sicilinin tutulmasından doğan bütün zararlardan Devlet sorumludur. Devlet, zararın doğmasında kusuru bulunan görevlilere rücu eder" hükmü öngörülmüştür. Devletin tapu sicilini çok düzgün tutması ve taşınmazların durumunu tespit ve tescil bakımından gerekli düzenlemelerin yapılarak açık hâle getirilmesi konusuna büyük önem verilmiş, bu sicillerin Devlet memurlarınca tutulmasından ileri gelecek bütün zararlardan dolayı vatandaşlara karşı ferî değil, aynen İsviçre'de olduğu gibi asli bir sorumluluk yüklenmiştir (Velidedeoğlu, H.V.- Esmer, G.: Gayrimenkul Tasarrufları, İstanbul 1969, s. 512 vd); (Akipek, J.: Eşya Hukuku, Ankara 1972, s. 303).

Devletin sorumluluğundan söz edebilmek için, tapu sicilinin tutulmasında sicil görevlisinin hukuka aykırı bir işleminin ve bununla zararlı sonuç arasında nedensellik bağının varlığı gerekmele birlikte, eylemin kusura dayanıp dayanmamasının bir önemi yoktur. Eş söyleyişle, Devletin sorumluluğu, kusursuz bir sorumluluktur.

Diğer bir anlatımla Devletin "tapu sicilinin tutulmasından doğan sorumluluğuna" ilişkin olarak, kusursuz sorumluluk/ağırlaştırılmış sebep/ağırlaştırılmış objektif sorumluluk/tehlike sorumluluğuna ilişkin kurallar uygulanır.

Kaldı ki Devletin sorumluluğunun bir tehlike sorumluluğu olduğu hususu, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 05.10.1955 gün ve 1955/4-58 E., 1955/64 K. sayılı; 29.06.1977 gün ve 1977/4-845 E., 1977/655 K. sayılı; 24.09.2003 gün ve 2003/4-491 E., 2003/487 K. sayılı; 19.04.2006 gün ve 2006/4-113 E., 2006/205 K. sayılı; 09.05.2007 gün ve 2007/4-212 E., 2007/261 K. sayılı kararlarıyla yargısal uygulamada da büyük ölçüde kabul edilmiştir.

Taşınmazda Devletin tapu sicilini tutması, hak ve işlem güvenliğinin sağlanabilmesinin bir güvencesi niteliğindedir. Ancak sistemin tam olarak yerine getirilmesi, tapu siciline duyulan güvenin sürekliliğine bağlıdır. İşte TMK'nın 1007. maddesinde kanun koyucu sicilin doğru tutulduğuna güvenenlerin, sicilin yolsuz tutulmasından dolayı uğradıkları zararların Devlet tarafından ödeneceği ilkesini düzenleyerek güveni sağlamayı amaç edinmiştir.

Burada, kusursuz sorumluluğun dayanağı, tapu siciline bağlı büyük çıkarların ve yanlış tesciller sonucunda sicile güven ilkesi yüzünden aynı hakların yerinin doldurulmaz biçimde değişmesi ve bu hakların sahiplerinin onlardan yoksun kalmaları tehlikesinin varlığı ile açıklanabilir.

Görüldüğü üzere, tapu sicilinin tutulmasını üzerine alan Devlet, tapu siciline tanınan güvenden ötürü, hak durumuna aykırı kayıtlardan doğan tehlikeyi de üstlenmektedir. Tapu sicil müdür ya da memurunun kusuru olsun olmasın, tapu sicilinin tutulmasında kişilerin mameleki çıkarlarını koruyan hukuk kurallarına aykırı davranılmış olması yeterlidir. Kusurun varlığı ya da yokluğu Devletin sorumluluğu için önem taşımamakta, sadece Devletin memuruna rücu hâlinde iç ilişkide etkisi söz konusu olmaktadır.

İdare, illiyet bağının kesildiğini ispat etmediği sürece sorumluluktan kurtulamaz. İlliyet bağının kesilebilmesi için zarar görenin ağır kusurunun bulunması veya üçüncü bir kişinin illiyet bağını kesebilecek nitelikte ağır kusurunun olması veya hakkında zarar doğuran sonucun meydana gelmesinde öngörülemeyen hâlin bulunması gerekir. Yine tapu görevlisine rücu edilebilmesi, tapu görevlisinin kusurunun varlığı hâlinde mümkündür.

Tapu sicilinin tutulmasında kişi çıkarlarının korunması bakımından uyulması gereken kurallar tapu mevzuatı ile sınırlı olmayıp, bu mevzuat dışındaki hukuk kurallarına ve hukukun genel ilkelerine de uyulması gerekmektedir. Tapu müdür ya da memurlarının ihlal ettikleri hukuk kuralları ister genel olsun ister salt sicilin tutulmasıyla ilgili olsun, her iki hâlde de ortaya çıkan sonuç tapu sicilinin hukuka aykırı tutulmuş olmasıdır (Sirmen, L.: Tapu Sicilinin Tutulmasından Doğan Zararlardan Devletin Sorumluluğu, Ankara 1976, s. 63 vd). Bu nedenle sicilin hukuka uygun tutulması kavramı tapu mevzuatına uygunlukla sınırlı bir kavram olmayıp, hukukun genel ilkelerine uygunluk da gerekmektedir. Bunun dışına çıkan her hukuka aykırı davranıştan Devletin sorumluluğu asıldır.

Öyle ki, tapu siciline güven ilkesine verilen önemi vurgulayan 15.03.1944 tarih ve 13/8 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında, Türk Kanunu Medenisinin yürürlüğe girmesinden önceki sicillerin tutulmasından dahi Devletin objektif sorumluluğu benimsenip, vurgulanmıştır.

Bununla birlikte Devletin TMK'nın 1007. maddesi kapsamında sorumluluğu sınırsız olmayıp, belli bir zamanaşımı süresine tabidir. İşte tam bu noktada kısaca zamanaşımı kavramına ve bu konudaki yasal düzenlemelere değinmekte fayda bulunmaktadır.

Özel hukukta teknik bir kavram olan zamanaşımı, bir hakkın kazanılmasında veya kaybedilmesinde Kanunun kabul etmiş olduğu sürenin tükenmesi anlamına gelmektedir. Çekişmelerin bir an önce sonuçlandırılmayıp uzun süre askıda bırakılmasının toplumun barış ve huzurunu bozacağı düşünülerek yargı yoluyla hak aramaya konulan zaman sınırı olarak öngörülen zamanaşımı, bir borcu doğuran, değiştiren, ortadan kaldıran bir olgu olmayıp, doğmuş ve var olan bir hakkın istenmesini ortadan kaldıran bir savunma aracıdır.

Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 60. maddesinin birinci fıkrasında haksız fiilden zarar görenin zararının tazmini istemiyle açacağı davaların bağlı olduğu zamanaşımı süreleri ayrıca düzenlenmiştir.

Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun "Müruru zaman" başlıklı 60. maddesinde; "Zarar ve ziyan yahut manevi zarar namıyla nakdi bir meblağ tediyesine müteallik dava, mutazarrır olan tarafın zarara ve failine itilalı tarihinden itibaren bir sene ve her hâlde zararı müstelzim fiilin vukuundan itibaren on sene mürurundan sonra istima olunmaz..." hükmü yer almaktadır.

BK'nın 60. maddesinin birinci fıkrasına göre, tazminat davası açma hakkı zarar görenin, zararı ve haksız eylemi öğrenmesinden itibaren başlayacak ve bir yılda zamanaşımına uğrayacaktır. Burada önemli olan zararı ve tazminat sorumlusunu öğrenmektir.

Diğer bir anlatımla, bir yıllık sürenin başlaması için zarar görenin, zarar ile birlikte tazmin borçlusunu da öğrenmiş olması gerekir. Kusur sorumluluğunda failin öğrenilmesi gerekir. Aynı Kanunun "On senelik müruru zaman" başlıklı 125. maddesi ise;

"Bu kanunda başka suretle hüküm mevcut olmadığı takdirde, her dava on senelik müruru zamana tabidir."

şeklinde bir düzenleme içermektedir.

Anılan maddenin birinci fıkrasında süreler belirlendikten sonra maddenin ikinci fıkrasında ceza dava zamanaşımına yollamada bulunulmuştur.

818 sayılı BK'nın 125-140. (6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146-161.) maddeleri arasında düzenlenen genel zamanaşımı hükümlerine göre alacak hakkı alacaklı tarafından yasanın öngördüğü süre ve koşullar içinde talep edilmediğinde etkin bir hukuki himayeden, başka bir deyişle dava yoluyla elde edilebilme olanağından yoksun bırakılmaktadır. Zamanaşımına uğrayan alacağın tahsili hususunda Devlet kendi gücünü kullanmaktan vazgeçmekte, böylece söz konusu alacağın ödenip ödenmemesi keyfiyeti borçlunun iradesine bırakılmaktadır. Şu hâlde zamanaşımına uğrayan alacak ortadan kalkmamakla beraber, artık doğal bir borç (Obligatio naturalis) hâline gelmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki, alacağın salt zamanaşımına uğramış olması onun eksik bir borca dönüşmesi için yeterli değildir; bunun için borçlunun, kendisine karşı açılmış olan alacak davasında alacaklıya yönelik bir defide bulunması gerekir (HGK'nın 05.05.2010 gün ve 2010/8-231 E., 255 K. sayılı kararı).

Bu nedenle zamanaşımı hukuki niteliği itibariyle maddi hukuktan kaynaklanan bir defa olup usul hukuku anlamında ise bir savunma aracıdır (Kuru, B.: Hukuk Muhakemeleri Usulü, İstanbul 2001, Cilt: 2, s.1761; Von Tuhr. A.: Borçlar Hukuku, C. I-II, Ankara 1983, C. Edege çev., s.688 vd.; Canbolat, F: Def'i ve İtiraz Arasındaki Farklar ve İleri Sürülmesinin Hukuki Sonuçları, EÜHF Dergisi, Cilt:III, Sayı:1, s.255 vd.; HGK'nun 06.04.2011 gün ve 2010/9-629 E., 2011/70 K. sayılı kararı).

Yasada hangi hakların zamanaşımına uğrayacağı, hangilerin uğramayacağı belirli bir sistem hâlinde düzenlenmiş değildir. Mevcut hukuk düzeni ve mevzuata göre, borçlar, ticaret, eşya ve kamu hukukundan kaynaklanmış olsun bütün alacaklar zamanaşımına tabidir.

BK'nın 125. maddesine göre özel hukukta aksine bir hüküm bulunmadıkça alacaklar ilke olarak on yıllık zamanaşımına tabidir. 10 yıllık süre ise kusursuz sorumlulukta kanunen sorumlu görülen kişinin öğrenilmesi ile başlar.

Yukarıda ifade edildiği gibi TMK'nın 1007. maddesi uyarınca Devletin sorumluluğunun objektif-kusursuz sorumluluk hâli olduğunun kabul edildiğine ve bu sorumluluk hâlinin 818 sayılı BK'nın 41. ve devamı maddelerinde düzenlenen haksız fiil sorumluluğu ile ilgisi bulunmadığına göre, aynı Kanunun 60. maddesinde (6098 sayılı BK'nın 72. maddesi) yer alan zamanaşımı kurallarının uygulanma imkânı olmadığı gibi, TMK'nın 1007. maddesine dayanılarak açılan davalar için ayrıca zamanaşımı süresinin öngörülmediği dikkate alındığında, 818 sayılı BK'nın 125. maddesindeki (6098 sayılı BK'nın 146. maddesi) 10 yıllık genel zamanaşımı süresinin devletin sorumluluğu için uygulanması gerekir.

Tüm bu açıklamalar ve ortaya konulan yasal düzenlemeler karşısında somut olay incelendiğinde; dava konusu 1662 parsel sayılı taşınmazın tapu kaydının kıyı kenar çizgisi içerisinde kaldığından bahisle Samandağ Asliye Hukuk Mahkemesinin 16.02.2006 gün ve 2004/394 E., 2006/83 K. sayılı kararı ile iptal edildiği, verilen bu kararın temyiz edilmeksizin 16.01.2007 tarihinde kesinleştiği ve iptal kararının kesinleştiği tarihten itibaren 10 yıllık genel zamanaşımı süresinin dolmadığı anlaşılmıştır.

Bu itibarla yerel mahkeme direnme kararı yerinde olmayıp, 10 yıllık genel zamanaşımı süresi içerisinde davanın açıldığını belirterek işin esasına girilmesinin gerektiğini işaret eden Özel Daire bozma kararı bu yönü itibariyle yerindedir.

Ne var ki Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında Özel Daire bozma kararında "...BK 60. maddesinde öngörülen 10 yıllık genel zaman aşımı süresi" içerisinde iş bu davanın açıldığı belirtilmiş ise de, genel zamanaşımı süresinin 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 125.

maddesinde düzenlendiği, aynı Kanununun 60. maddesinde yer alan düzenlemenin “Müruru Zaman” başlığı altında haksız fiile ilişkin zamanaşımına yönelik olduğu dikkate alındığında, Özel Daire bozma kararında yazılı bulunan “BK 60. Maddesinde” şeklindeki ifadenin çıkartılarak yerine “BK 125. maddesinde” ibaresinin eklenmesi ve direnme kararının madde numarası düzeltilmek suretiyle bu değişik gerekçe ile bozulması gerektiği anlaşılmıştır.

Öte yandan, TMK'nın 1007. maddesinde düzenlenmiş bulunan tapu sicilinin tutulmasından dolayı Devletin sorumluluğuna dayalı maddi tazminat istemiyle açılan eldeki davada; Özel Daire bozma kararında Maliye Hazinesi tarafından açılan tapu iptali ve tescil davasında kıyı kenar çizgisi içerisinde kaldığının saptandığı ve dava konusu taşınmazın tapusunun iptaline karar verildiği belirtildikten sonra söz konusu bu kararın Yargıtay denetiminden geçmeden 31.01.2008 tarihinde kesinleştiğinin yazıldığı, ancak dosya içerisinde bulunan Samandağ Asliye Hukuk Mahkemesinin 16.02.2006 gün ve 2004/394 Esas, 2006/83 Karar sayılı kararının taraflara tebliğ edilmesine karşın bu kararın temyiz edilmeksizin 16.01.2007 tarihinde kesinleştiğinin mahkemece tutulan kesinleşme şerh tutanağında sabit olduğu görülmüştür. Bu durumda Özel Daire bozma kararında belirtilen “31.01.2008 tarihinde kesinleştiği” ibaresinin maddi hataya dayalı olarak yazıldığı anlaşılmalı, “31.01.2008” tarihinin bozma kararından çıkartılarak yerine “16.01.2007” tarihinin yazılması suretiyle maddi hatanın bu şekilde düzeltilmesi gerekmiştir.

Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında somut olayda 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 60. maddesinde (6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 72. maddesi) belirtilen ve haksız fiil sorumluluğunun tabi olduğu 1 ve 10 yıllık zamanaşımı sürelerinin uygulanmasının gerektiği, bu itibarla yerel mahkeme direnme kararının yerinde olduğu görüşü ileri sürülmüş ise de bu görüş Kurul çoğunluğu tarafından kabul edilmemiştir.

Hal böyle olunca yerel mahkeme direnme kararı yukarıda açıklanan bu değişik gerekçe ile bozulmalıdır.

SONUÇ: Yukarıda açıklanan nedenlerle;

Özel Daire bozma kararında yazılan “31.01.2008” ibaresinin bozma kararından çıkarılarak yerine “16.01.2007” tarihinin yazılması suretiyle maddi hatanın DÜZELTİLMESİNE, Davacılar vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile Özel Daire bozma kararında yer alan “BK 60. Maddesinde” ifadelerinin karar metninden çıkartılarak yerine “BK 125. maddesinde” ifadesinin yazılması suretiyle madde numarasının düzeltilmesine ve direnme kararının yukarıda açıklanan bu değişik gerekçe ve nedenlerden dolayı BOZULMASINA, istek halinde temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine, kararın tebliğ tarihinden itibaren on beş günlük süre içinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere 13.06.2018 gününde oy çokluğu ile karar verildi.